

Kiadói perspektívák

Frankfurti Könyvvásár 2016
Szabó Tibor Benjámín beszámolója

Frankfurt minden évben egy hihetetlenül pontos, éppen ezért nagyon összetett láttelepet ad/jelent a nemzetközi könyvszakma aktuális állapotáról. A 2005 óta Jürgen Boos vezette vásár elsősorban egy ún. highlight trade show (vagyis egy bolhacikrusz, ahol az óriásplakátokkal, standszörnyekkel és koncertekkel a kiállítók nagyobbak, csillogóbbnak, kíváncsabbnak akarják mutatni portfólióikat, mint amilyenek), másrészt a világgönyvest uraló tartalomügynökségek üzletkötési pontja (összességében dollár-milliárdokért cserélnek gazdát szerzők, művek, sorozatok, portfóliók, pontosabban ezek felhasználási jogosultságai), harmadrészt pedig egy Hyde Park-szerű megszólalási pont a világ írói, könyvkiadói és kereskedői számára, egy hely, ahol elmondhatják szakmailag, társadalmilag vagy esztétikailag fontos üzeneteiket.

Ha a 2016-os rendezvényt egyetlen szóval kellene jellemezni, minden bizonnyal a koncentrátság lenne az a szó. Miközben a világgönyves piaci teljesítménye évről évre nő, a vásár mérete folyamatosan csökken. Ez már a második év, amikor a 7-es és 8-as pavilont nem kapcsolták be a rendezvénybe, mert nem volt rá szükség. Közben pedig a legna-

gyobb könyves konzorciumok hatalmas standjainak belépő falán egyre hosszabb felsorolás jelzi, hogy mely kiadók tartoznak az adott vezérmárkához (Penguin Random House, Hachette, Bonnier, MacMillan, Simon&Schuster, HarperCollins). A tőkekoncentrációs folyamatok látványosak. Koncentrált volt a vásár abban az értelemben is, hogy egyre kevesebb könyvet lehet közvetlenül a kiadóvállalatoktól beszerezni, most már sokszor a kisebb kiadók címei is az ügynökségi lefedettség alá kerültek. És koncentráliódik a világpiac abban az értelemben is, hogy a nemzetközi szerzői márkák egyre jobban eluralják az európai kiadók kommunikációját is – idén tűnt fel először, hogy a német kiadóknak helyt adó 3-as Halléban az óriásplakátok jelentős részén már nem német szerzők mosolyogtak, hanem az adott kiadó által Németországban gondozott valamelyik New York Times best-seller listás íróasztár.

Miközben a vásár differenciálódik is. A valóban fontos szakmai dis-

kurzusokat (most már negyedik éve) kivették a szabadon látogatható vásártérből, és a 4-es Halléban, elzártan üzemelő (800 eurós regisztrációval lehet belépni) ún. Business Clubba emelték át. A könyvszakma vezető üzletemberei itt osztják meg egymással tapasztalataikat, terveiket – a könyvszakma érzékeny pontjai a trendfordulók, sikeres megjósolásukon (melyik zsáner mikor válik divattossá) egész vállalatbirodalmak sorsa múlhat, ezért ilyen témájú tanácskozási minden évben van a Business Clubban.

A tartalmak felől megközelítve az ide vásár a színezőkönyvek alkonyát hozta. Elképesztő mennyiségben és specifikáció-

val kínálnak a kiadók Bassford-mutációkat (az első világsiker színezőkönyv alkotója Johanna Bassford), már minden elképzelhető tematikában elérhetők ezek a felnőtteknek szóló, kreatív stresszoldó termékek, de akvizíciós oldalról egyre kevésbé érdekli a piacot a színezés. A hullám lecseng. A foglalkoztatókönyvek új generációja,

az ún. pusztítókönyvek (tépd szét, kávézd le, hajtogass belőle repülőt, kend össze rúzzsal – a legtipikusabb cím a termékcsoporthoz a Nyírd ki ezt a naplót!) láthatóan nem válnak jelentősebb trenddé, a mutációképződés szintje nagyon alacsony. A német thrillerek Frankfurtban mindig nagyon látványosak, de az ott esélyesnek mutatkozó sztárkönyvek a legritkább esetben váltak/válnak valódi nemzetközi sikerré (talán Marc Elseler Blackoutja volt az egyik kivétel). A keményvonalas skandináv krimik uralmát mára felváltotta a jóléti társadalmak belső feszültségeire ugyanúgy koncentrááló, de a krimiszálat hátrébb mozdító, vagy azt teljesen elhagyó, komor északi társadalmi regény, miközben tovább hódít a svéd satíra is. Nem lehet nem észrevenni, hogy az amerikai kiadók kínálatában egyre nagyobb felületet foglalnak el az abszurd könyvek. (A termékcsoporthoz legjobban Simone Lia They Didn't Teach THIS in Worm School [Na, ezt nem tanították a kukaciskolában!], amelyben a főszereplő Laurence (egy giliszta) megpróbálja lebeszélni az önmagát flamingónak gondoló csirkét arról, hogy megegye őt.)

A magyar jelenlét számára idén is az 5-ös Halléban található, erre az évre szépen megújított nemzeti stand adott otthont. A magyar kiadók, egy-két kivételtől eltekintve, nem üzemeltetnek céges standokat, így a magyar sales-es tárgyalások egy jelentős része is a közösségi térben történt, ez folyamatos étellel töltötte meg a platformot. Az alkotók közül idén Barnás Ferenc, Forgách András, Böszörményi Zoltán, Péterfy Gergely és Darvasi László képviselte hazánkat Frankfurtban, az írókkal ezúttal is neves német közírók, szerkesztők, médiaszemélyiségek beszélgettek. (Az alkotói programokat 2016-ban is a Balassi Intézet szervezte és finanszírozta, Publishing Hungary programján keresztül.)

A piaciilag is fontos magyar tartalmak külföldre áramoltatása, sajnos, továbbra is rendkívül esetleges, alapvetően sikertelen. Egyelőre nincs nemzetközi bizalom a Magyarországról érkező művekkel kapcsolatban, ezért alig történnek sales-es üzletkötések, a frankfurti magyar szerepvállalás elsősorban akvizíciós köteteket jelent. Mivel a közösségi forrásokból finanszírozott programok elsősorban

a hagyományos értelemben vett szépirodalomra koncentrálnak (amely szegmens az egész világon kisebb piaci erőt képvisel), a kiadók kizárólag önállóan próbálkoznak figyelmet kelteni, bizalmat ébreszteni szerzőik, könyveik iránt. Talán egy átütő, mindenhol látható piaci siker billentheti át a bizalmi kapcsolót a világgönyvesben a magyar tartalmakkal kapcsolatban. Jelenleg, mindenestre, az a helyzet, hogy a 6-os Halle harmadik emeletén elhelyezett ügynökségi centerben (ahol egy óriási térben legalább 700 irodalmi ügynökség kínálta a kiadónak a könyveket megvételre) alig találkozhatunk magyar könyves ajánlásokkal, a ügynökségek nem foglalkoznak a szerzőinkkel.

A vásár paicokat kereső rights holderek (a jogok kezelőit) és a tartalmakat kereső kiadókat köti, nagy sikerrel, zajosan. Az ezt kísérő, színes kulturális programkínálat pedig bemutat több száz író a szakma képviselőinek és a sajtónak. Ezerfelé futó szándékok, esztétikai krédók, könyvpiaci megközelítések, de a frankfurti vásár alapelveiben világkonszenzus van: nyitott piac, szabad véleményáramlás, folyamatos párbeszéd.